

*Др Андреј Мићовић, доцент
Факултета за хотелијерство и туризам
у Врњачкој Бањи Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 336.7:347.74
DOI: 10.46793/XXIV-9.075M*

ПРАВНА ЗАШТИТА КОРИСНИКА ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА*

Резиме

Потреба да се корисницима финансијских услуга пружи целовита правна заштита у различитим фазама уговорног односа (пре, приликом и након закључења уговора) резултирала је доношењем одговарајућих прописа на националном и комунитарном нивоу. Тим прописима су предвиђени услови и начин остваривања и заштите њихових права. Предмет правног разматрања у овом раду су правила којима се регулишу поједине банкарске услуге (уговор о депозиту, уговор о издавању и коришћењу кредитних картица, уговор о дозвољеном прекорачењу рачуна), услуге финансијског лизинга и финансијске погодбе.

***Кључне речи:** финансијске услуге, корисници, депозит, кредитне картице, рачун, лизинг.*

1. Увод

По свом значају који имају за потрошаче, али и за читаво друштво, у смислу очувања макроекономске стабилности, између "осталих услуга" издвајају се финансијске услуге.¹ Ово проистиче из чињенице што се финансијске услуге пружају на два различита тржишта: тржишту новца и тржишту капитала; што на оба тржишта корисници услуга могу да буду потрошачи са статусом, на пример, зајмопримца (код уговора о кредиту) или инвеститора (када располажу са својим средствима ради прибављања приноса у виду камате, профита, дивиденде).

---

* Рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу „XXI век – век услуга и Услужног права“, бр. 179012 који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Обухватају: банкарске и кредитне услуге, услуге осигурања и пензијског осигурања, услуге у вези са доброволним пензијским фондовима, инвестиције и услуге плаћања – чл. 5. ст. 1. тач. 13. ЗЗП.

У нашем праву основни закони од значаја за регулисање финансијских услуга су Закон о заштити корисника финансијских услуга² и Закон о тржишту капитала³. У погледу вршења финансијских услуга ЕУ је донела неколико директива од којих су за потрошаче најзначајније: Директива ЕУ 2009/14 о осигурању штедних улога,⁴ Директива ЕУ 2002/65 о продаји финансијских услуга на даљину,⁵ Директива ЕУ 2009/138 о оснивању и обављању делатности осигурања и реосигурања (Солвентност II), Директива 2015/2366 о платним услугама на унутрашњем тржишту,⁶ Директива ЕУ 2008/48 о потрошачком кредиту,⁷ Директива ЕУ 2014/65 о тржишту финансијских инструмената.⁸

У погледу вршења финансијских услуга⁹ које пружају банке, даваоци финансијског лизинга и трговци, у ЗОЗАКФУ су садржана општа правила којих су дужни да се у свом пословању придржавају. То су правила о оглашавању,¹⁰ уговарању,¹¹ уговорној обавези,¹² општим условима пословања,¹³ обавештавању^{14 15}.

---

² Сл. гласник РС, бр. 36/11, 139/14. У даљем тексту: ЗОЗАКФУ

³ Сл. гласник РС, бр. 31/11, 112/15, 108/16. У даљем тексту: ЗОТК

⁴ Сл. лист ЕУ, бр. 68 од 13. марта 2009. године

⁵ Сл. лист ЕУ, бр. 271 од 9. октобра 2002. године

⁶ Сл. лист ЕУ, бр. 337 од 23. децембра 2015. године

⁷ Сл. лист ЕУ, бр. 133 од 22. маја 2008. године

⁸ Сл. лист ЕУ, бр. 173 од 12. јуна 2014. године

⁹ Према ЗОЗАКФУ (чл. 2. ст. 1. тач. 1) финансијске услуге обухватају банкарске услуге, услуге финансијског лизинга и финансијске погодбе.

¹⁰ Оглашавање се врши на јасан и разумљив начин, с тим што оглас не може да садржи нетачне информације, односно информације које могу да створе погрешну представу о условима под којима корисник користи ове услуге (чл. 6. ЗОЗАКФУ).

¹¹ Уговор о финансијској услузи сачињава се у писменој форми или на другом трајном носачу података. Свака уговорна страна добија примерак уговора, који не сме да садржи одредбе којима се корисник одриче права која су му гарантована законом. Давалац финансијске услуге је дужан да у досијеу корисника чува уговор и уговорну документацију који се односе на тог корисника (понуда, нацрт уговора, преглед обавезних елемената, план отплате/исплате, анекс уговора с новим планом отплате, обавештења, опомене и др.) (чл. 7. ЗОЗАКФУ).

¹² Уговорна обавеза мора да буде одређена, односно одредива (чл. 8. ЗОЗАКФУ).

¹³ Општим условима пословања давалац финансијске услуге је дужан да обезбеди примену добрих пословних обичаја, добру пословну праксу и фер однос према кориснику, као и усклађеност услова са прописима. Такође, он је дужан да их истакне у пословним просторијама и на Интернет страници, најкасније 15 дана пре њихове примене, како би корисник могао да се упозна са њиховом садржином, као и да кориснику пружи одговарајућа обавештења и инструкције у погледу њихове примене (чл. 9. и 10. ЗОЗАКФУ).

¹⁴ Корисник има право да од даваоца услуга, у писменој форми, без накнаде добије информације, податке и инструкције који су у вези с његовим уговорним односом с даваоцем, на начин и у роковима који се утврђени законом (чл. 13. ЗОЗАКФУ).

Поред општих правила, у ЗОЗАКФУ су садржана и посебна правила којима се регулишу поједине банкарске услуге (уговор о кредиту, уговор о депозиту, уговор о издавању и коришћењу кредитних картица, уговор о дозвољеном прекорачењу рачуна), услуге финансијског лизинга и финансијске погодбе. Поменута правила, изузев оних која се односе на уговор о кредиту, биће предмет посебне правне анализе у овом раду.

2. Уговор о дозвољеном прекорачењу рачуна

Када банка врши плаћање за депонента и онда када на текућем рачуну нема покрића, између банке и клијента успоставља се кредитни однос ради покрића негативног салда на текућем рачуну клијента. Услов за настанак таквог односа је да клијент код банке има отворен текући рачун. У супротном, не би постојао правни основ за одобравање оквирног кредита,¹⁶ односно за закључење уговора о дозвољеном прекорачењу рачуна. То даље значи да уговор о дозвољеном прекорачењу рачуна може да буде саставни део уговора о текућем рачуну.

Уговор о дозвољеном прекорачењу рачуна¹⁷ садржи следеће елементе: врсту кредита; период на који се кредит одобрава; пословно име, име и адресу уговорних страна; износ кредита који се одобрава и услове повлачења средстава; висину номиналне каматне стопе уз одређење да ли је фиксна или променљива, а, ако је променљива - елементе на основу којих се одређује (референтна каматна стопа, индекс потрошачких цена и др), њихову висину у време закључења уговора, периоде у којима ће се мењати, као и фиксни елемент ако је уговорен; ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати, а израчунат је на дан закључења уговора; метод који се примењује код обрачуна камате (конформни, пропорционални и др.); обавештење о каматној стопи која се примењује у случају доцње у складу са овим законом; упозорење о последицама у случају неизмиривања обавеза, услове, поступак и последице отказа, односно раскида уговора о кредиту у складу са законом којим се уређују облигациони односи, као и обавештење о условима и начину уступања потраживања у случају неизмирења обавеза;

¹⁵ С обзиром на специфичност и комплексност финансијских услуга, обавеза обавештавања је у појединим случајевима употпуњена обавезом пружања савета (нпр. од стране инвестицијских друштава и финансијских посредника у осигурању). Прописивање обавезе обавештавања је од значаја не само ради заштите потрошача, већ и ради заштите инвеститора. О томе: Ebers, M., *Information and Advising Requirements in the Financial Services Sector*, Electronic Journal of Comparative Law, Vol. 8.2, 2004, стр. 5. Доступно на: <https://www.ejcl.org/82/art82-2.PDF>

¹⁶ Цицмил, Н., *Уговор о оквирном – overdraft кредиту као финансијска услуга банке*, Правни живот, бр. 11/12, стр. 648.

¹⁷ Дозвољено прекорачење рачуна је уговорени износ средстава који банка ставља на располагање кориснику рачуна (чл. 2. ст. 1. тач. 17. ЗОЗАКФУ).

врсту и висину свих накнада које падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксне или променљиве, а ако су променљиве - периоде у којима ће их банка мењати, као и врсту и висину других трошкова (порези, накнаде надлежним органима и др); обавештење о томе у којим се случајевима од корисника може захтевати потпуна отплата дозвољеног прекорачења и назнака о праву корисника да прекорачење у сваком тренутку може превремено отплатити без накнаде (чл. 20. ст. 1. ЗОЗАКФУ).

При закључивању уговора, банка уз уговор уручује кориснику један примерак прегледа обавезних елемената дозвољеног прекорачења рачуна, који садржи основне податке о прекорачењу рачуна. Други примерак овог прегледа банка задржава у својој документацији. После закључења уговора о дозвољеном прекорачењу рачуна, банка је дужна да и даваоцу средства обезбеђења достави копију тог уговора с прегледом обавезних елемената дозвољеног прекорачења рачуна, осим ако је корисник истовремено и давалац средства обезбеђења (чл. 20. ст. 3. и 4. ЗОЗАКФУ).

У случају дозвољеног прекорачења рачуна, банка је дужна да најмање једанпут месечно достави кориснику без накнаде, у писменој форми или на другом трајном носачу података, обавештење - извод о свим променама на његовом рачуну, а дужна је да то обавештење достави без одлагања на захтев корисника, уз право на накнаду у складу са актима банке. Обавештење обавезно садржи следеће податке: број рачуна; период на који се односи извод; датум промене, опис промене, као и износ и врсту промене (одобрење или задужење рачуна); претходно и ново стање рачуна, као и датум слања извода; примењену номиналну каматну стопу; све зарачунате накнаде и трошкове (чл. 31. ст. 3. и 4. ЗОЗАКФУ).

У случају знатног недозвољеног прекорачења рачуна¹⁸ које траје дуже од једног месеца - банка је дужна да без одлагања, у писаној форми или на другом трајном носачу података, обавести клијента: о износу прекорачења, о каматној стопи која ће се применити на износ прекорачења, о другим евентуалним трошковима и казнама (чл. 31. ст. 5. ЗОЗАКФУ).

3. Уговор о депозиту и осигурање депозита

Уговор о депозиту. – То је уговор на основу кога се банка обавезује да прими, а депонент да положи одређени новчани износ. Он садржи следеће обавезне елементе: врсту депозита и период на који банка прима депозит; износ средстава и валуту у којој се полаже и исплаћује депозит; план исплате; висина номиналне и ефективне каматне стопе; метод који се примењује при обрачуну камате; променљивост номиналне каматне стопе; погодности које банка пружа

---

¹⁸ Недозвољено прекорачење рачуна је износ средстава које корисник рачуна користи мимо уговорног односа с банком (чл. 2. ст. 1. тач. 18. ЗОЗАКФУ).

депоненту; начин и услови за располагање средствима депозита;¹⁹ врста и висина накнада које падају на терет депонента; услове и начин продужења орочења; услове и начин раскида уговора који су закључени на неодређено време; износ осигурања депозита; право на приговор и могућност покретања поступка вансудског решавања спора; адреса НБС (чл. 23. ст. 1. ЗОЗАКФУ).

При закључењу уговора, банка уз уговор уручује примерак плана исплате депозита. У случају аутоматског продужавања орочења депозита банка је дужна да, најкасније 15 дана пре истека рока орочења, корисника обавести о року на који се продужава уговор и о новој каматној стопи, а корисник има право да уговор раскине најкасније у року од 30 дана од дана пријема тог обавештења.

Осигурање депозита. – Поводом осигурања депозита, у нашем праву је прихваћен експлицитни систем осигурања. То значи да се законом прецизира следеће:

Прво, све банке које имају дозволу за рад НБС су обавезне да осигурају депозите физичких лица, предузетника, микро, малих и средњих правна лица. Одређени депоненти (правна или физичка лица повезана са банком, у смислу закона којим се уређују банке; велика правна лица, у смислу закона којим се уређује рачуноводство; државни органи и организације, органи аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе; инвеститори чија су средства заштићена у складу са законом којим се уређује тржиште капитала), као и депозити (који гласе на шифру или на доносиоца; настали прањем новца или финансирањем тероризма, у складу са законом којим се уређује прање новца и финансирања тероризма; депозит представља уговорно средство обезбеђења, при чему је потраживање банке, које је обезбеђено депозитом, према депоненту веће или једнако износу тог депозита; депозити стечајних и ликвидационих маса), су изузети од заштите.²⁰

Друго, трошкове финансирања система осигурања депозита носе банке уплатом премије, пре него што наступи осигурани случај, у фонд осигурања депозита којим управља Агенција за осигурање депозита. Премија се плаћа од дана уписа банке у регистар привредних субјеката па до дана доношења решења НБС о одузимању дозволе за рад тој банци.

---

¹⁹ У предмету 191/17 (Сл. лист ЕУ 2018/Ц 436/10), Европски суд правде је заузео став да рачун за плаћање не укључује штедни рачун који омогућује располагање износима депозита по виђењу и с којег се трансакције полагања и подизања средстава могу обављати само путем текућег рачуна.

²⁰ Разлози изузимања су различити: на пример, када се ради о повезаним особама сматра се да оне утичу на пословање банке, због чега и треба да носе одговорност за ситуацију у којој се банка налази; особе јавног права могу лакше од грађана, у случају потребе, да прибегну другим изворима финансирања, а њихов ограничен број минимизира утицај на финансијску стабилност у случају пропасти банке. О томе: Марковиновић, Х., *Осигурање депозита – уређење de lege lata и перспективе*, Зборник Правног факултета у Загребу, бр. 2/11, стр. 804).

Банка плаћа почетну премију (плаћа се једнократно у року од 45 дана од дана уписа у регистар и износи 0,3% новчаног дела минималног оснивачког капитала банке), редовну премију и ванредну премију.

Стопа редовне премије износи највише 0,2% квартално у односу на укупне осигуране депозите банака. Премија се обрачунава и наплаћује тромесечно, на основу просечног стања укупних осигураних депозита у банци у претходном тромесечју. Агенција може обуставити обрачун и наплату редовне премије ако средства фонда за осигурање депозита достигну 5% укупног износа осигураних депозита.²¹

Ако средства фонда за осигурање депозита нису довољна за исплату осигураних износа, допунска средства обезбеђују се наплатом ванредне премије. Збир стопа ванредних премија у току једне календарске године износи највише 0,4% (чл. 13. ЗОД).

Ако Агенција процени да средства фонда неће бити довољна за исплату осигураних износа, допунска средства Агенција обезбеђује: из буџета Републике Србије; задуживањем Агенције у земљи и иностранству уз гаранцију Републике Србије; издавањем дужничких хартија од вредности уз гаранцију Републике Србије; из других извора средстава које је за ову намену обезбедила Република Србија.

Треће, депозити се осигуравају на износ до 50.000 евра²² по депоненту у банци (чл. 2. ст. 1. тач. 7. ЗОД), независно од броја банкарских рачуна у њој, висини средстава по поједином рачуну, валути или месту где се ти банкарски рачуни воде.

Четврто, како би се осигурала ефикасна заштита депонената одређено је да су банке дужне да депонентима и заинтересованим лицима, пре склапања уговора, пруже информације о осигурању депозита, а посебно информације о висини и начину исплате осигураног износа. Клијент потврђује, стављањем потписа на стандардизовану писмену изјаву, да је упознат са основама осигурања депозита.

---

²¹ Чл. 12. Закона о осигурању депозита (Сл. гласник РС, бр. 14/2015). У даљем тексту: ЗОД.

²² У Директиви ЕУ 2014/49 је одређено да се осигуравају на износ до 100.000 евра, с тим што депозити који произлазе из одређених трансакција, или служе за одређену друштвену или неку другу сврху, могу да буду заштићени и изнад наведеног износа у одређеном раздобљу (барем три месеца и најдаље 12 месеци након књижења износа или од тренутка када такви депозити постану правно преносиви). То могу да буду: (а) депозити од трансакција које укључују некретнине које су повезане с приватном имовином намењеном за становање; (б) депозити који служе за друштвене потребе утврђене у националном праву, а везани су за одређене догађаје у животу депонента, као што су брак, развод, пензионисање, оставка, отпуштање, инвалидитет или смрт; (ц) депозити који служе за потребе утврђене у националном праву, а утемељени су на плаћању накнаде из осигурања или одштете за жртве кривичних дела или жртве правосудних грешки (чл. 6. ст. 2).

Информације морају бити разумљиве и доступне у писаној форми. Начин пружања и садржина информација (о Агенцији, депонентима, осигураним депозитима, осигураном износу и начину исплате осигураног износа) уређује се Правилником о начину пружања и садржини информација о осигурању депозита које банке дају клијентима.²³

Пето, Агенција за осигурање депозита је дужна да у року од три радна дана од дана доношења решења надлежног суда о покретању поступка стечаја или ликвидације банке, преко средстава јавног информисања и на својој интернет презентацији, обавести депоненте о њиховим правима и обавезама, датуму започињања исплате осигураних износа, банци исплатиоцу и месту исплате осигураних износа и да омогући депонентима да располажу средствима депозита до осигураног износа у року од седам радних дана²⁴ од дана доношења решења. Обавеза банке исплатиоца и Агенције на исплату средстава депозита до осигураног износа престаје истеком рока од три године од дана доношења решења надлежног суда о покретању поступка стечаја или ликвидације над банком (чл. 16. ст. 5. и 6. ЗОД).

У погледу правила о осигурању депозита, може се приметити да решења усвојена код нас нису у потпуном сагласју са важећим комунитарним решењима и судском праксом. То се, између осталог, односи на поступак и претпоставке за исплату осигураних износа. Одредбама Директиве ЕУ 2009/14 којом је измењена Директива ЕУ 94/19, побољшан је положај депонената, скраћивањем рокова у оквиру којих: 1) надлежна тела доносе оцену о недоступности депозита²⁵ (уместо у року од 21 дана, одлука мора бити донета најкасније пет радних дана након што се увере да кредитна институција није исплатила доспеле и наплативе депозите – чл. 1. ст. 3. тач. и); 2) системи осигурања депозита треба да изврше исплату прописно проверених потраживања депонената (уместо у року од три месеца, исплата мора бити извршена у року од 20 радних дана²⁶ од доношења оцене од стране надлежних тела или кад правосудна тела донесу пресуду због разлога који су директно повезани с финансијском ситуацијом кредитне институције, а која има за последицу обуставу потраживања депонената од кредитне институције, ако је та одлука донесена пре доношења поменутих оцене – чл. 10).

²³ Сл. гласник РС, бр. 94/15.

²⁴ Кратак рок за исплату депозита треба да допринесе убрзању поступка и повећању сигурности депонената. Дуготрајан поступак може да доведе широк круг депонената, док чекају на исплату, у велике финансијске тешкоће. О томе: Марковиновић, Х., *нав. чланак*, стр. 811.

²⁵ Под недоступним депозитом се подразумева депозит који је доспео и који је наплатив, али који кредитна институција није исплатила према примењивим законским и уговорним обавезама (чл. 1. ст. 3. Директиве ЕУ 94/19)

²⁶ У изузетним случајевима систем осигурања депозита може поднети захтев надлежним телима за продужење тог рока, које не може износити више од 10 радних дана (чл. 10. Директиве ЕУ 2009/14).

При томе, Европски суд правде је заузео став да утврђење недоступности депозита не треба доводити у везу са инсолвентношћу кредитне институције и одузимањем одобрења за рад, већ је довољно да недоступност депозита утврди надлежно национално тело изричитим актом. Такво утврђивање не може бити подвргнуто услову да је депонент тог депозита од дотичне кредитне институције претходно неуспешно затражио исплату средстава. У случају закаснелог поврата депозита, депоненти имају право подношења тужбе за накнаду штете, под претпоставком постојања узрочне везе између те повреде и штете коју је претрпио депонент.²⁷

4. Уговор о издавању и коришћењу кредитне картице

Уговор о издавању и коришћењу кредитне картице, поред елемената оквирног уговора утврђених законом којим се уређују платне услуге,²⁸ садржи и следеће обавезне елементе: 1) износ одобрених средстава која корисник може користити у одређеном периоду (кредитни лимит); 2) ако се кредитни лимит одобрава и обрачунава у другој валути - назнаку валуте; 3) рок доспећа и проценат минималне месечне обавезе за плаћање; 4) висину номиналне каматне стопе уз одређење да ли је фиксна или променљива, а, ако је променљива - елементе на основу којих се одређује (референтна каматна стопа, индекс потрошачких цена и др.), њихову висину у време закључења уговора, периоде у којима ће се мењати, као и фиксни елемент ако је уговорен; 5) ефективну каматну стопу; 6) метод који се примењује код обрачуна камате (конформни, пропорционални и др.); 7) обавештење о каматној стопи која се примењује у случају доцње у складу са овим законом; 8) врсте средстава обезбеђења, могућност за њихову замену током периода отплате кредита, као и услове активирања тих средстава у случају неизмиривања обавеза; 9) право корисника на одустанак од уговора, као и услове и начин одустанка; 10) право на превремену отплату обавеза по кредитној картици, без накнаде; 11) евентуалну обавезу закључивања уговора о споредним услугама које су у вези са уговором о издавању и коришћењу кредитне картице (нпр. уговор о осигурању). После закључења уговора о издавању и коришћењу кредитне картице, банка је дужна да даваоцу средства обезбеђења достави копију тог уговора с прегледом обавезних елемената, осим ако је корисник кредитне картице истовремено и давалац средства обезбеђења (чл. 22. ЗОЗАКФУ).

Ако је за закључење уговора о издавању и коришћењу кредитне картице обавезно и закључење уговора о споредним услугама (нарочито уговора о осигурању), а при том се цена споредне услуге не може одредити унапред - постојање такве обавезе исказује се јасно, сажето и на видљив начин, заједно са исказивањем ефективне каматне стопе. Ако се оглашава кредитна картица чија

---

²⁷ Предмет Ц 571/16, Сл. лист ЕУ 2018/Ц 436/03.

²⁸ Чл. 16. ст. 1. Закона о платним услугама (Сл. гласник РС, бр. 139/14 и 44/18).

је номинална каматна стопа 0%, назначавају се и сви услови под којима се одобрава кредитна картица. При оглашавању забрањено је користити изразе којима се кредитна картица означава бесплатно или сличне изразе ако је одобрење кредитне картице условљено закључењем другог уговора или је условљено било чим што представља трошак за корисника или ствара другу обавезу (чл. 16. ЗОЗАКФУ).

Пре закључења уговора о коришћењу кредитне картице банка је дужна да процени кредитну способност корисника на основу података које је доставио и увида у базу података о задужености корисника на основу његове потписане сагласности. Ако је захтев за издавање кредитне картице одбијен на основу увида у базу података банка је дужна да корисника без накнаде одмах писмено обавесте о подацима из те базе (чл. 18. ст. 1. и 3. ЗОЗАКФУ).²⁹

5. Финансијске погодбе

На страни даваоца кредита може да се појави, поред банке, и друго лице.³⁰ У том случају се ради о тзв. робном (комерцијалном) кредиту, који за предмет нема новац, већ неке друге вредности (роба, услуге). Трговац који нуди финансијску погодбу (продају са оброчном отплатом цене, или другим обликом финансирања корисника, и одложеним плаћањем дуга у току одређеног периода) дужан је да наведе податке о роби (услуги), готовинску цену, као и износ који се плаћа унапред на име учешћа или прве рате (чл. 47. ЗОЗАКФУ).

Ако се оглашава финансијска погодба за куповину робе чија је каматна стопа 0%, назначавају се и све повољности које има корисник који цену робе плаћа готовински. Ако се оглашава продаја са оброчним отплатама цене, разлика између цене за куповину на одложено плаћање и за куповину за готовину мора да буде процентуално исказана.

Корисник који одустане од финансијске погодбе с трговцем дужан је да одмах трговцу врати предмет купопродаје, као и да одмах, а најкасније у року од 30 дана од дана слања обавештења, трговцу накнади претрпљену штету, ако је дошло до умањења вредности предмета купопродаје, плати уговорену камату из основног посла од дана закључења купопродаје до дана плаћања камате (чл. 12. ст. 6. ЗОЗАКФУ).

На финансијске погодбе сходно се примењују општа правила о банкарским услугама, осим оних која се односе на заштиту права и интереса корисника (чл. 48. ЗОЗАКФУ).

---

²⁹ Наведена правила из ЗОЗАКФУ (чл. 16. и 18) се примењују и када се ради о кредиту, лизингу и дозвољеном прекорачењу рачуна.

³⁰ Уговор о кредиту није само банчин посао (Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 7814/03 од 4. 3. 2004, Параграф прес, бр. 183.

6. Уговор о лизингу

Појам уговора. - Уговор о лизингу³¹ је уговор закључен између даваоца лизинга и примаоца лизинга, којим се давалац лизинга обавезује да на примаоца лизинга пренесе овлашћење држања и коришћења предмета лизинга, на одређено време, у коме прималац лизинга ужива све користи и сноси све ризике у вези са власништвом, а прималац лизинга се обавезује да му за то плаћа уговорену накнаду, у уговореним роковима (чл. 6. Закона о финансијском лизингу).³² Накнада се утврђује на основу износа који је давалац лизинга платио за стицање својине на предмету лизинга, увећаног за камату и друге трошкове које, у складу са уговором о лизингу, прималац лизинга плаћа даваоцу лизинга

Поводом финансијског лизинга успоставља се тространи пословни однос закључењем два уговора: уговора о лизингу и уговора о испоруци. Први се закључује између даваоца и примаоца лизинга, а други између даваоца и испоручиоца предмета лизинга (лице које на даваоца лизинга преноси право својине на предмету лизинга, ради његове предаје примаоцу лизинга).³³

³¹ О финансијском лизингу: Спасић, И., *Уговор о финансијском лизингу*, Правни живот, бр. 9 – 10/93, стр. 1431 – 1443; Јовановић, М., *Правна природа уговора о финансијском лизингу*, Правни живот, бр. 11/96, стр. 455 – 467; Ђурђевић, М., *Правне карактеристике и битни елементи уговора о финансијском лизингу*, Правни живот, бр. 11/02, стр. 545 – 558; Спасић, И., *Одговорност странака у финансијском лизингу*, Правни живот, бр. 11/03, стр. 545 – 559; Раденковић Јоцић, Д., *Финансијски лизинг – битан елемент домаћег и међународног права*, Правни живот, бр. 11/03, стр. 571 – 580; Слакопер, З., Тот, И., *Уговори о лизингу у европском уговорном праву*, Зборник: XXI век – век услуга и Услужног права, Крагијевац, 2/11, стр. 157 – 187.

³² За разлику од нашег права у којем су садржана правила само о тзв. финансијском лизингу, у неким другим је регулисан и тзв. оперативни лизинг. Они се разликују по томе што: финансијски лизинг садржи опцију куповине, на основу које прималац лизинга може да стекне право власништва над предметом лизинга, док оперативни лизинг такву опцију не садржи, што значи да прималац лизинга не може да постане власник предмета лизинга; код финансијског лизинга ризике и трошкове, као и све обавезе одржавања, поправки, сервисирања предмета лизинга сноси корисник лизинга, а у случају оперативног лизинга сноси их давалац лизинга. Оба типа лизинга могу да имају директан карактер, када су испоручилац и давалац лизинга иста лица, и индиректан карактер, када су то различите особе. О томе: Слакопер, З., Тот, И., *Уговори о лизингу у европском уговорном праву*, Зборник: XXI век – век услуга и Услужног права, Крагујевац, 2011, стр. 162; Спасић, И., *Оперативни лизинг – облик лизинг посла у услужној делатности*, Зборник: Право и услуге, Крагујевац, 2012, стр. 86.

³³ Поводом финансијског лизинга, у Закону о финансијском лизингу не говори се о уговорним странама, већ о субјектима у послу финансијског лизинга. Разлог је што се поводом посла финансијског лизинга закључују два уговора (о испоруци и о лизингу), при чему се прималац лизинга и испоручилац не налазе у уговорном односу. О томе: Љубојев, Н., *Субјети у послу финансијског лизинга*, Право и привреда, бр. 1 – 4/09, стр. 445.

Форма и садржина уговора. - Уговор о лизингу мора да буде закључен у писменој форми (чл. 6. ст. 4. Закона о финансијском лизингу). Он садржи следеће обавезне елементе: 1) бруто набавну вредност предмета лизинга (збир вредности по којој је давалац лизинга стекао право својине над предметом лизинга и обрачунатог пореза на додату вредност); 2) износ учешћа (износ који корисник плаћа даваоцу лизинга и који се исказује у односу на бруто набавну вредност предмета лизинга); 3) износ нето финансирања (разлика између бруто набавне вредности предмета лизинга и учешћа); 4) број и износ рата лизинг накнаде, као и период у коме рате доспевају за наплату; 5) преосталу вредност предмета лизинга (део износа нето финансирања који се може уговорити, који корисник не отплаћује кроз рате, већ одједном, после истека периода на који је уговор закључен ако је уговором предвиђено право корисника да откупи предмет лизинга); 6) код лизинга индексаног у иностраној валути - валуту у којој се врши индексација, назнаку да се при одобравању и отплати лизинга примењује званични средњи курс и датум обрачуна; 7) висину номиналне годишње каматне стопе уз одређење да ли је фиксна или променљива, а, ако је променљива - елементе на основу којих се одређује (референтна каматна стопа, индекс потрошачких цена), њихову висину у време закључења уговора, периоде у којима ће се мењати, као и фиксни елемент ако је уговорен; 8) ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати а израчунат је на дан закључења уговора; 9) обавештење о обавези осигурања предмета лизинга; 10) право откупа предмета лизинга/продужења уговора; 11) услове и начин превремене отплате и висину накнаде у вези с тим; 12) метод који се примењује код обрачуна камате (конформни, пропорционални); 13) каматну стопу која се примењује у случају доцње у складу са овим законом; 14) врсту и висину свих накнада које падају на терет примаоца лизинга, уз одређење да ли су фиксне или променљиве, а ако су променљиве - периоде у којима ће их давалац лизинга мењати, као и врсту и висину других трошкова (порези, накнаде надлежним органима); 15) врсте средстава обезбеђења, могућност за њихову замену током периода отплате предмета лизинга, као и услове активирања тих средстава у случају неизмиривања обавеза; 16) обавештење о праву даваоца лизинга да прода предмет лизинга; 17) услове, поступак и последице раскида уговора о лизингу, као и обавештење о условима и начину уступања потраживања у случају неизмирења обавеза; 18) право корисника на одустанак од уговора, услове и начин одустанка;³⁴ 19) право на приговор и могућност покретања поступка посредовања ради вансудског

³⁴ Корисник који одустане од уговора о лизингу са опцијом куповине предмета лизинга дужан је да даваоцу лизинга одмах по слању обавештења о одустанку врати предмет лизинга. Корисник је дужан да одмах, а најкасније у року од 30 дана од дана слања обавештења даваоцу лизинга накнади претрпљену штету ако је дошло до умањења вредности предмета лизинга и плати уговорену камату из основног посла од дана закључења уговора до дана плаћања камате (чл. 12. ст. 5. ЗОЗАКФУ)..

решавања спорног односа; 20) адресу Народне банке Србије као органа који врши контролу давалаца лизинга (чл. 21. ЗОЗАКФУ).

Права и обавезе даваоца лизинга. – Ако није друкчије уговорено, давалац лизинга има право да пренесе својину на предмету лизинга на треће лице. У том случају треће лице ступа на место даваоца лизинга, с тим што преузима сва права и обавезе свог претходника из уговора (чл. 22. Закона о финансијском лизингу). Осим тога, ако се над примаоцем лизинга отвори стечај, давалац лизинга има право на издвајање предмета лизинга (излучно право) из стечајне масе примаоца лизинга. Ради остварења тог права, прималац лизинга и суд надлежан за спровођење стечајног поступка, дужни су да без одлагања обавесте даваоца лизинга о покретању стечајног поступка (чл. 15. Закона о финансијском лизингу).

Давалац лизинга има право да раскине уговор (чл. 28. Закона о финансијском лизингу) ако прималац лизинга задоцни са исплатом прве рате. Ако после исплате прве рате прималац лизинга задоцни са исплатом једне или више узастопних рата чији укупан износ достиже четвртину укупне накнаде, давалац лизинга може да раскине уговор или да захтева од примаоца лизинга исплату остатка накнаде заједно са каматом. Давалац лизинга који жели да раскине уговор, дужан је да остави примаоцу лизинга примерен накнадни рок за испуњење обавезе. Ако прималац лизинга не испуни обавезу у накнадном року, уговор о лизингу се раскида по самом закону. Питање раскида може да се уговором друкчије уреди, а осим тога, прималац лизинга може да одржи уговор ако да одговарајуће обезбеђење.

Давалац лизинга који раскине уговор због неплаћања лизинг накнаде има право на повраћај предмета лизинга, као и право на накнаду претрпљене штете. Накнада штете проузроковане неплаћањем лизинг накнаде треба даваоца лизинга да доведе у положај у коме би се налазио да је прималац лизинга испунио своју обавезу у складу са уговором.

Давалац лизинга одговара за правне недостатке предмета лизинга и та се одговорност не може уговором ограничити или искључити (чл. 21. Закона о финансијском лизингу). Када се ради о материјалним недостацима, ако није друкчије уговорено, за њих одговара испоручилац предмета лизинга а не давалац лизинга. За штету коју примаоцу лизинга проузрокује предмет лизинга, давалац лизинга одговара изузетно (под условом да није друкчије уговорено) када је до тога дошло јер се прималац лизинга ослонио на његову стручност или када је давалац лизинга учествовао у избору испоручиоца или спецификацији предмета лизинга. (чл. 17. Закона о финансијском лизингу).

Права и обавезе примаоца лизинга. - Прималац лизинга дужан је да: даваоцу лизинга плаћа лизинг накнаду у износима, роковима и на начин који су предвиђени уговором о лизингу; користи предмет лизинга са пажњом доброг привредника, односно доброг домаћина (он одговара за штету ако предмет лизинга користи противно уговору или намени); одржава предмет лизинга у исправном стању и врши потребне поправке на предмету лизинга (одговара за

штету проузроковану неодржавањем предмета лизинга у исправном стању); по престанку уговора, неоштећен предмет лизинга, заједно са припацама, врати (прималац лизинга не одговара за истрошеност предмета лизинга која настане његовом редовном употребом или за промене на њему које су извршене у споразуму са даваоцем лизинга) даваоцу лизинга или лицу које је давалац лизинга одредио, осим ако уговором није предвиђено право примаоца лизинга да откупи предмет лизинга или да продужи уговор о лизингу; прималац лизинга је дужан да осигура предмет лизинга од ризика који су предвиђени уговором, ако друкчије није предвиђено уговором.

Прималац лизинга може предмет лизинга, у целини или појединим деловима, дати на коришћење трећем лицу уз писмену сагласност даваоца лизинга. Давалац лизинга може да раскине уговор и да захтева накнаду штете ако је прималац лизинга, без његове писмене сагласности, предао предмет лизинга на коришћење трећем лицу. Предаја предмета лизинга на коришћење трећем лицу не ослобађа примаоца лизинга обавеза које из уговора о лизингу има према даваоцу лизинга. Предаја предмета лизинга на коришћење трећем лицу може се уговором искључити или друкчије предвидети (чл. 35. Закона о финансијском лизингу).

Ако испоручилац примаоцу лизинга не испоручи предмет лизинга (обавезу испоруке има испоручилац, осим ако је уговором о лизингу одређено да ту обавезу има давалац лизинга – чл. 36. Закона о финансијском лизингу), ако га испоручи са доцњом, или ако предмет лизинга има материјални недостатак, прималац лизинга може одбити пријем испоруке или раскинути уговор о лизингу и има право на накнаду штете (давалац лизинга може да одржи уговор ако без одлагања сам испоручи предмет лизинга - чл. 24. ст. 2. Закона о финансијском лизингу; ако је извршио избор испоручиоца, солидарно са њим одговара ако предмет није испоручен, ако је испоручен са доцњом или ако има материјалне недостатке – чл. 39. Закона о финансијском лизингу). До испуњења обавезе испоруке која је у свему у складу са уговором о лизингу, прималац лизинга има право да обустави исплату накнаде коју би, на основу уговора о лизингу, био дужан да плаћа даваоцу лизинга. Ако раскине уговор, прималац лизинга има право на повраћај накнаде коју је платио у складу са уговором о лизингу, умањену за износ који представља накнаду за корист коју је прималац лизинга имао од предмета лизинга (разуман износ).

7. Закључак

Посебна правила којима су регулисане финансијске услуге су бројна, садржински различита, и често тешко разумљива за просечног потрошача, па стога информисање корисника финансијских услуга треба да има и едукативну сврху, кроз давање одговарајућих савета и објашњења. Тиме се на дугорочан и систематичан начин развијају потребно знање, вештине и финансијска писменост и омогућава аутономност у одлучивању.

Међу различитим финансијским услугама које се нуде на сегментираним финансијском тржишту, по значају и броју корисника издвајају се банкарске услуге. У циљу даљег побољшања положаја корисника финансијских услуга, требало би обратити пажњу на актуелну судску праксу поводом осигурања депозита. Према ставу Европског суда правде (предмет Ц 571/16) утврђење недоступности депозита не треба доводити у везу са инсолвентношћу кредитне институције и одузимањем одобрења за рад, већ је довољно да недоступност депозита утврди надлежно национално тело изричитим актом. Такво утврђивање не може бити подвргнуто услову да је депонент тог депозита од дотичне кредитне институције претходно неуспешно затражио исплату средстава. У случају закаснелог поврата депозита, депоненти имају право подношења тужбе за накнаду штете, под претпоставком постојања узрочне везе између те повреде и штете коју је претрпио депонент.

*Andrej Mićović, Ph.D., Assistant Professor
Faculty of Hotel Management and Tourism
in Vrnjacka Banja, University of Kragujevac*

LEGAL PROTECTION OF FINANCIAL SERVICE USERS

Summary

The need to provide legal protection to users of financial services at different stages of the contractual relationship (before, during and after the contract conclusion) resulted in the adoption of appropriate regulations at the national and communal level. These regulations stipulate the conditions and manner of exercising and protecting their rights. The subject of legal analysis in this paper are the rules governing certain banking services (deposit agreement, credit card agreement, overdraft agreement), financial leasing services and financial agreements.

Key words: *financial services, users, deposit, credit cards, invoice, leasing.*